‘Bezit van een pen was al strafbaar’

Interview Abdullah Elshamy Een journalist van Al Jazeera zat tien maanden vast in Egypte. Hij werd geslagen en ging in hongerstaking.

Door **Joost Scheffers**

Abdullah Elshamy (27) ziet er na 106 dagen hongerstaking slecht uit. In een video die uit zijn gevangenis werd gesmokkeld doet hij een emotionele oproep. „Ik heb gevraagd om medische hulp, maar krijg die niet. Als mij iets gebeurt, houd ik het Egyptische regime verantwoordelijk.”

De verslaggever van de Arabische nieuwsorganisatie *Al Jazeera* kwam vorige zomer na tien maanden vrij. Daarvan was hij er vijf in hongerstaking. Hij verloor een derde van zijn gewicht. „De overheid zei dat ik niet in hongerstaking was, terwijl dat op het filmpje duidelijk te zien is. Daarom heb ik die video gemaakt en die is godzijdank naar buiten gesmokkeld en online gekomen.”

De precieze reden voor zijn arrestatie is hem nooit verteld. „Ze dachten waarschijnlijk dat ik een spion was omdat mijn paspoort vol staat met visa en ik in veel landen ben geweest.”

Zo’n elf maanden na zijn vrijlating ziet Elshamy er stukken beter uit. Hij geniet zichtbaar van zijn warme chocolademelk op een terras aan de Singel in Amsterdam. Maar Egypte zit nog in zijn hoofd. „Afgelopen zondag, nota bene op de Dag van de Persvrijheid, werd in Egypte nog een journalist gearresteerd.”

Volgens de Egyptische vakbond voor journalisten zitten nu nog achttien journalisten vast. Volgens Elshamy zijn het er tegen de honderd, omdat de vakbond alleen journalisten in vast dienstverband meetelt. Onder de vorige presidenten Mubarak en Morsi en tijdens de revolutie van 2011 was de situatie voor journalisten veel beter, vertelt Elshamy. „Er was wel agressie tegenover journalisten, maar Mubarak liet zaken meer gaan. Nooit kregen journalisten een gevangenisstraf. De situatie was nog nooit zo slecht als nu.”

Hoe is het om als journalist in Egypte te werken?

„Egypte is een dictatuur die net als andere dictaturen gebaseerd is op leugens waar journalisten het niet mee eens zijn. Ze kunnen drie dingen doen: het land verlaten, wat in de praktijk erg lastig is, proberen het spel te spelen binnen de regels van de wet of in Egypte blijven en doorgaan met hun journalistieke werk. Ook al is dat heel moeilijk te realiseren en loop je het risico gearresteerd te worden.”

Elshamy werd gearresteerd op de dag dat hij verslag deed van de extreem gewelddadige ontruiming door het leger en politie van het Rabaaplein waar de Moslimbroederschap een sit-in hield. Daarbij kwamen zeker 817 mensen om. *Human Rights Watch* sprak van „mogelijke misdaden tegen de mensheid”.

Was u in eerste instantie niet blij dat u daar levend uit kwam?

„Goddank was ik daar levend uitgekomen. Ik dacht dat ik het niet zou redden. Op dat moment dacht ik nog: ik sterf liever hier dan dat ik word opgepakt en voor de rest van mijn leven in de Egyptische gevangenis terechtkom met slechte behandeling. Nadat alles op Rabaa afgelopen was, belde ik met mijn chef van Al Jazeera om te zeggen dat ik oké was. Bij de uitgang moest ik door een militaire controlepost. Ik gaf mijn Egyptische paspoort en de soldaat zag aan mijn visa dat ik veel gereisd had. Daardoor dacht hij dat ik een spion was en moest ik mee. Volgens de Egyptische perceptie zijn journalisten spionnen, zeker als je voor buitenlandse media werkt.”

FOTO EPA/KHALED ELFIQI

Al Jazeera-journalist **Abdullah Elshamy** viert zijn vrijlating. „Ik merk nog steeds de traumatische effecten van mijn tijd in de gevangenis,”

GEVANGEN

Zij zitten nog vast

Fotojournalist **Mahmoud Abou Zeid**, bekend als Shawkan, is op dezelfde dag als Elshamy gearresteerd en zit al ruim 600 dagen vast.

Levenslang kreeg **Hany Salahuddin**, hoofd van het Misr25 tv-station, dat sinds de revolutie beelden van Tahrir uitzond en later opriep om de straat op te gaan.

Hoe is het leven in een Egyptische cel?

„Egypte zegt dat het een eerlijk rechtsysteem heeft, maar dat is een leugen. Ze zeiden tijdens mijn hechtenis steeds dat mijn gevangenschap verlengd werd vanwege het onderzoek, terwijl ik nooit ben ondervraagd. Er gebeurde niets. Ik zat in vier gevangenissen. In de eerste zaten we met honderd man in een cel van 25 vierkante meter. Op het laatst zat ik in mijn eentje in een cel in de meest beveiligde gevangenis in Egypte voor zware criminelen.”

Werd u mishandeld?

„In het begin werd ik geslagen met een riem en kreeg ik grove beledigingen over mij en mijn vrouw. Maar toen de campagnes van Al Jazeera en op sociale media voor mij startte, werd alles in de gevangenis normaler.”

Uiteindelijk ging u in hongerstaking.

„Na vijf maanden begon ik over een hongerstaking na te denken. Ik wilde zo de zaken meer naar mijn hand zetten. Ook al zou ik eraan dood gaan.”

Hoe hield u het vol?

„Mijn vrouw en familie kwamen mij elke week opzoeken. Uit solidariteit heeft mijn vrouw een gedeelte van de hongerstaking meegedaan. De situatie was voor iedereen zwaar. Ze hebben mij altijd gesteund en daardoor was ik veerkrachtig genoeg voor de hongerstaking.

„Ik wilde niet depressief worden, daarom schreef ik veel op. Over de toekomst en plekken waar ik heen wilde reizen met mijn vrouw als ik vrij zou komen. Zonder dat schrijven zou ik het niet overleefd hebben. Alleen in de laatste gevangenis was dat moeilijk. Zelfs het hebben van een pen was al strafbaar. Ik had alleen een deken en kussen. Soms gebruikte ik tissues om iets op te schrijven en liet die naar buiten smokkelen. De laatste 45 dagen in die gevangenis waren het zwaarst, toen zag ik mijn familie maar één keer.”

Hoe verliep uw vrijlating?

„Twee uur van tevoren kwam de bewaker mij vertellen dat hij goed nieuws had. Ik geloofde het niet. Ik kan het niet beschrijven. Het was iets ontzettend moois. Een mix van geluk en opwinding.”

Hoe nu verder?

„Ik merk nog steeds de traumatische effecten van mijn tijd in de gevangenis, maar daar denk ik niet bij na. Ik wil gewoon doorleven. Nu werk ik voor de Engelstalige Al Jazeera en ben ik reizend verslaggever. Ik ga niet terug naar Egypte zolang dit regime van Sisi aan de macht is. En ik zal blijven strijden voor persvrijheid en mijn leven ervoor geven. Ook al kan ik niet terugkeren naar Egypte, mijn vrouw en ik missen onze familie heel erg. Dat is het minste offer dat we konden geven voor mijn vrijheid. Ik heb geluk gehad met alle aandacht die er voor mij was. Veel andere journalisten die nu nog vastzitten hebben dat niet.”